

Themakader Klimaat & Energietransitie

Sanne van Keulen - Natuur & Milieu
s.vankeulen@natuurenmilieu.nl

EU sustainable finance-taxonomie nu van kracht voor bedrijven uit alle sectoren

05/08/20

ExxonMobil verdwijnt na 92 jaar uit de Dow Jones-index – dat geeft aan hoe moeilijk olie- en gasreuzen het hebben

Klimaataanpak: ‘De Nederlandse financiële sector is wereldwijd toonaangevend’

Trouw

Duurzaamheid

Onderzoek: Veilig pensioen kan zonder fossiele brandstoffen

IJskappen Groenland smelten zeven keer sneller dan dertig jaar terug

Gepubliceerd: 11-12-19 07:41

Laatste update: 11-12-19 09:37

Financiële sector gaat voor Klimaatakkoord met Spitsbergen Ambitie

Van: redactie op 26 juni 2018

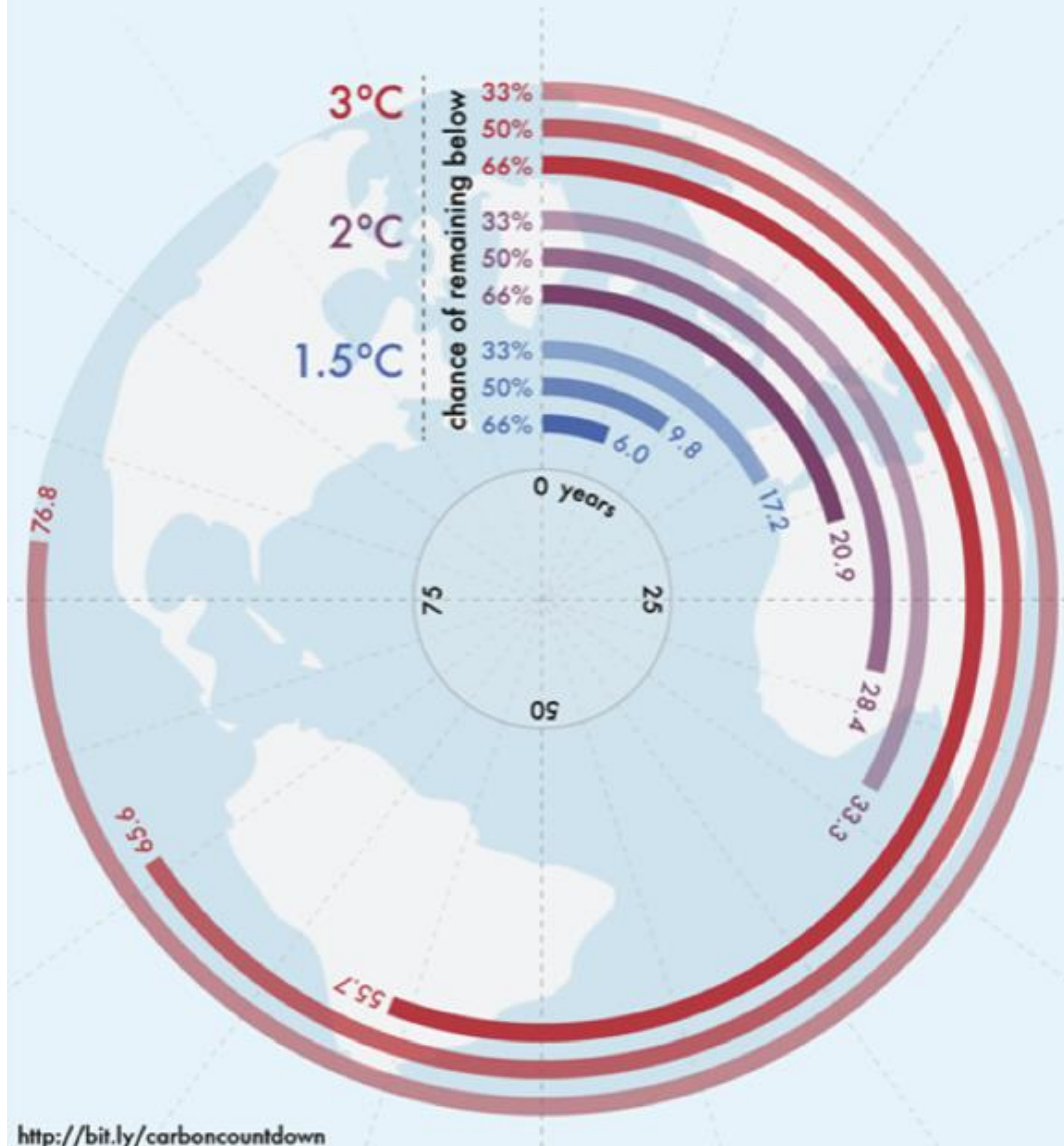

Trends in het denken over klimaatverandering

- Tijd van discussie en twijfel lijkt nu definitief achter ons te liggen. Van klimaatverandering naar klimaatcrisis.
- Consensus dat kosten van niks doen ver uitstijgen boven actie ondernemen.
- Waar beelden van ijsberen en smeltende gletsjers eerder het beeld bepaalden, en het probleem door velen gezien werd als een 'ver van mijn bed show', zijn nu effecten dichtbij steeds meer zichtbaar en voelbaar, en daarmee beeldbepalend.
- Corona-crisis heeft olie industrie op z'n kop gezet: verwachting dat de piek in vraag naar olie ondanks groeiende wereldbevolking al bereikt is. Grote risico's voor investeerders.
- Steeds hardere roep om systeemverandering: ons economisch model van ongebreidelde groei wordt onhoudbaar, denken over nieuwe modellen steeds geavanceerder.
- Meest zorgwekkende trend is dat het smelten van ijskappen op o.a. Groenland gaat harder dan klimaatwetenschappers voorspeld hebben. Modellen zijn niet zaligmakend. Risico's onderschat.

Carbon Countdown

How many years of current emissions would use up the IPCC's carbon budgets for different levels of warming?

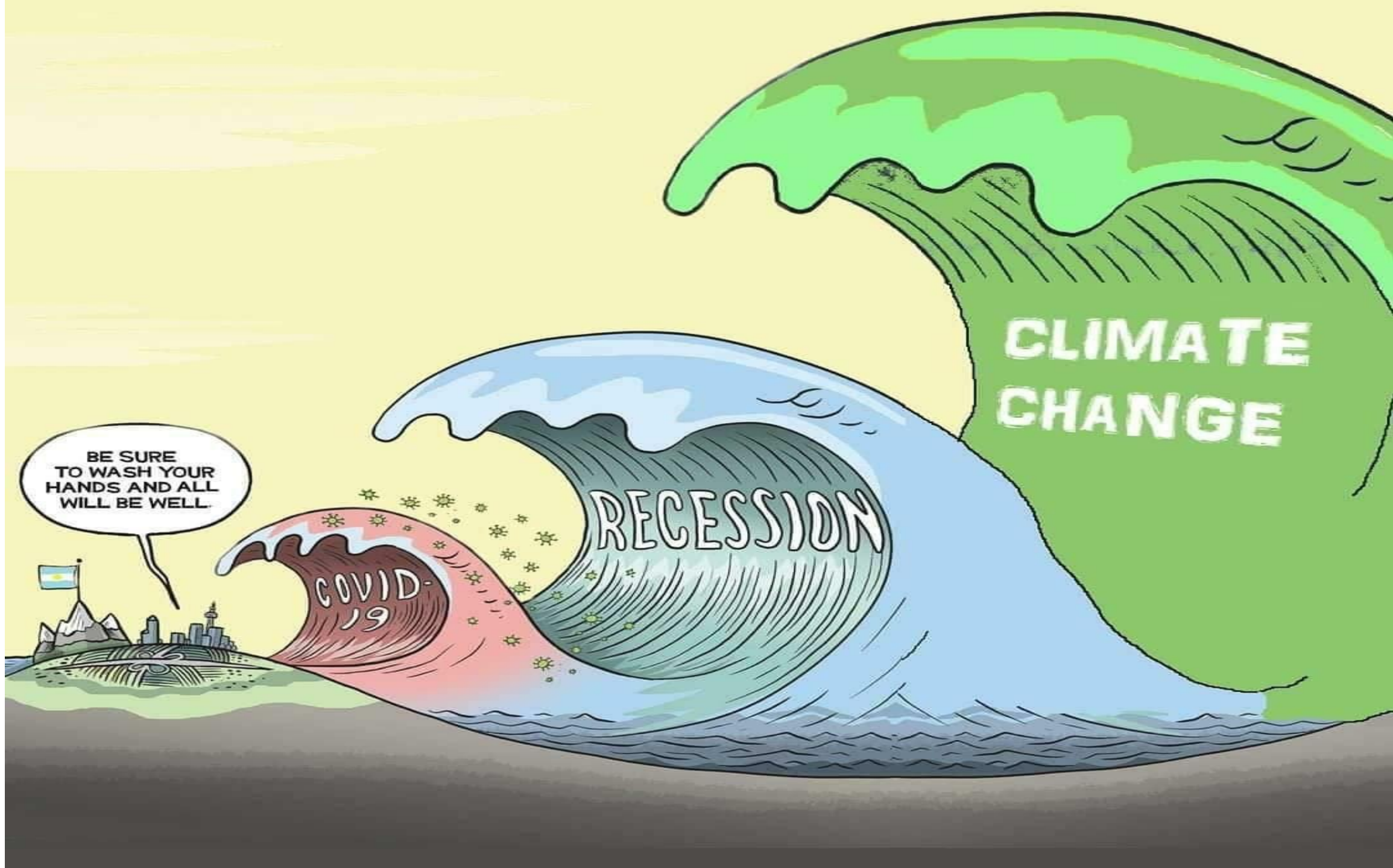
Carbon budgets en 1,5 graden

- De 1,5 graad is het streven in het Parijsakkoord. Nu zitten we wereldwijd gemiddeld op 1,1 graad temperatuurstijging, en zelfs dat heeft vele doden en migratiestromen tot gevolg.
- Wat we op de vorige slide zien is een overzicht van de zogenaamde Carbon Budgets, oftewel wat we maximaal wereldwijd nog kunnen uitstoten aan broeikasgassen, om binnen de grenzen van bepaalde temperatuurwaarden te blijven.
- Wat hier niet in is meegenomen is hetgeen ik hiervoor benoemde: dat het erop lijkt alsof het harder gaat dan de modellen voorzien, dus waarschijnlijk is er nog veel minder tijd dan we denken.
- Je ziet (de donkerste blauwe lijn) dat we nog zo'n 6 jaar de tijd hebben om ons huidige niveau van uitstoot vol te houden om met 66% zekerheid te kunnen stellen dat we binnen de 1,5 graad temperatuurstijging blijven. Daarna zijn we door ons budget heen en zouden we dus niks meer mogen uitstoten. Hoe meer we nu doen, hoe geleidelijker het verloop. Hoewel je natuurlijk eigenlijk niet meer van geleidelijkheid kunt spreken.
- Als je hiernaar kijkt zijn *stranded assets* een feit. Daar werd jaren geleden nog wat laconiek over gedaan, maar nu kunnen we dit als reëel risico beschouwen. Devaluatie oliebedrijven is een duidelijk signaal.

Risico's: voor beleggingen en maatschappij

- Verzekeraars kijken allereerst naar allerlei risico's vanuit hun beleggingsportfolio bezien. De OESO richtlijnen en het covenant vraagt verzekeraars om de risico's die de beleggingen creëren richting maatschappij ook onderdeel te maken van afwegingen. Vanuit Natuur & Milieu zien we dat die twee perspectieven niet meer in isolement van elkaar te zien zijn. Verzekeraars staan niet los van de maatschappij, en risico's voor de maatschappij zijn ook risico's voor de beleggingen. Holistische aanpak is nodig.
- Zoals voor zoveel problemen helaas geldt: arme landen en kwetsbare mensen worden als eerst geraakt. Zeer geringe bijdrage in het veroorzaken van het probleem.
- Los van impact op mensen en natuur, vormen gevolgen van klimaatverandering risico's voor bijvoorbeeld productieketens in lage lonen landen.
- In de voorgaande slide zien we een beeld van een recente bosbrand in Californië. Meer, vaker en heviger extreme weersomstandigheden. Je ziet heel duidelijk dat we daar steeds minder controle over krijgen.
- Net als in ontwikkelingslanden is hier in NL niet alleen de wateroverlast toegenomen, ook de droogte die de landbouw de afgelopen jaren heeft geteisterd houdt verband met klimaatverandering.
- Conclusie: stijgende kosten voor verzekeraars. Dweilen met de kraan open is een onhoudbaar businessmodel.

CLIMATE
CHANGE

RECESSION

COVID-
19

BE SURE
TO WASH YOUR
HANDS AND ALL
WILL BE WELL.

Wetgeving is kwestie van tijd

- Doelstellingen in EU worden opgeschaald naar 55% CO2 reductie in 2030 (t.o.v. 1990), ten opzichte van 40% die eerder werd afgesproken. Groot verschil, betekent ook iets voor NL en dat er nieuwe maatregelen moeten worden toegevoegd aan Klimaatakkoord, wat aankoerst op 49% CO2 reductie.
- Op EU en NL niveau wordt de roep om wetgeving steeds harder, en er zijn allerlei trajecten ingezet (o.a. non-financial reporting, taxonomie) die uiteindelijk financials zullen verplichten om werk te maken van klimaatactie.
- Dat betekent dat nu beleid ontwikkelen en dat integreren in de beleggingspraktijk met behulp van het covenant loont, nu meer ruimte om eigen tempo te bepalen en te leren van wat anderen doen.
- Wat beleggers te doen staat is op zichzelf niet ingewikkeld: het verschuiven van miljarden van fossiel en vervuilend naar hernieuwbaar en schone technologieën. Niet alleen energiesector (zie themakader), maar wel belangrijkste risicosector. Beeld is redelijk helder en het wiel is voor een groot deel al uitgevonden.
- Onlangs peer-reviewed wetenschappelijke studie van Prof Scholtens van de RUG die over een periode van 40 jaar beleggingen heeft laten zien dat fossiel niet meer rendement, maar wel meer risico's oplevert. Zowel vanuit risico's voor verzekeraar als risico's voor maatschappij geen excuus meer.
- Het covenant vraagt van verzekeraars (artikel 3) om thematisch beleid te ontwikkelen. Allerlei initiatieven, methoden en regelgeving. Meten van footprint en doelen stellen in lijn met Parijsakkoord om te reduceren belangrijkste speerpunt NGO's.
- Makkelijker dan veel andere thema's, en een van de grootste risico's voor onze samenleving zoals we die kennen, wat deze cartoon mooi illustreert.

ESG-BELEGGINGSGRAAMWERK voor het thema: KLIMAATVERANDERING en ENERGIETRANSITIE

Webinar 27 oktober 2020

Jos Gijsbers

E: jos.gijsbers@asr.nl

Agenda en opbouw themakader

- Hoofdstuk 1: Inleiding
- Hoofdstuk 2: Relevantie voor verzekeraars
- Hoofdstuk 3: Referentiekader
- Hoofdstuk 4: Due diligence
- Hoofdstuk 5: Verantwoording en rapportage

IMVO Convenant voor Verzekeringssector

5 juli 2018

α.s.r.
de nederlandse
vermogens
beheerders

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Save the Children

Ministerie van Financiën

H2 Relevantie voor verzekeraars

Maatschappelijke impact

Voor het behalen van de internationaal afgesproken klimaatdoelen is het van belang niet alleen de grootste vervuilers uit te sluiten of tot koerswijziging aan te zetten, maar ook de bedrijven met een minder grote klimaatvoetafdruk zullen actie moeten ondernemen.

Impact voor de verzekeraar

Verschillende klimaatgerelateerde risico's met gevolgen voor financiële stabiliteit:

- Fysieke risico's
- Transitierisico's
- risico's met betrekking tot wet- en regelgeving
- sociale risico's

Belangrijkste bedrijfstakken

- mijnbouw,
- energieopwekking, -exploitatie en –opslag,
- nutsvoorzieningen (energiedistributie),
- transport en mobiliteit,
- vastgoed en infrastructuur,
- landbouw en veeteelt,
- (her-)verzekeraars (catastrofe bonds plus aansprakelijkheidsrisico's)

H3 Referentiekader

H3.1 Klimaatimpact

- Mondiaal: UNFCCC, Parijs, IPCC rapportage
- Europees: Doelstellingen 2020 & 2030, EU Sustainable Finance Action Plan
- Nationaal: Klimaatakkoord, Klimaatwet, Spitsbergen Ambitie

H3.2 Toezichtkader klimaatrisico's

- Gaat in toenemende mate een rol spelen bij het toezicht door DNB
- TCFD aanbevelingen worden omgezet in regelgeving

α.s.r.
de nederlandse
vermogens
beheerders

H4 Due diligence

H4.1 Verankeren van maatregelen in het beleid

Aandachtspunten volgens OESO richtlijnen: 6 Investor Actions

Om inzicht te krijgen in de totale klimaatvoetafdruk van een beleggingsportefeuille kan gekeken worden naar:

1. CO2 emissie data:
 - a) de directe CO2-uitstoot van een bedrijf (scope 1);
 - b) de indirecte CO2-uitstoot van een bedrijf (scope 2);
 - c) de CO2-uitstoot van de producten en diensten van het bedrijf (scope 3).
2. Wetenschappelijk inzicht in hoe internationale CO2-reductiedoelstellingen zich vertalen in doelen op het niveau van sectoren of bedrijven.
3. Sectorafspraken om te komen tot leesbare en onderling vergelijkbare rapportages.

Relevante initiatieven: CDP, SBTi, PCAF....

H4 Due diligence

H4.2 Vaststellen van eigen criteria

Verzekeraar heeft twee opties om de klimaatvoetafdruk van de beleggingsportefeuille omlaag te brengen:

- Engagement
- Uitsluiting van de meest CO2-intensieve bedrijven in de portefeuille.

Dit themakader geeft suggesties voor:

- Engagement onderwerpen
- Criteria voor het eventueel uitsluiten van de meest CO2-intensieve bedrijven

Kleinere verzekeraars: engagement uitbesteden of uitsluiten

H4 Due diligence

H4.3 Uitvoeren van risicoanalyse

Analyse van (de ontwikkeling van) de klimaatvoetafdruk en een *screening* op klimaatverandering gerelateerde risico's uitgevoerd, om vast te stellen:

1. of de klimaatimpact zich (snel genoeg) beweegt richting internationaal afgesproken doelstellingen en welke investeringen achterblijven bij de gewenste trend;
2. of aan de in paragraaf 4.2 gekozen criteria wordt voldaan

H4.4 Identificeren en prioriteren van risico's

Prioriteren van achterblijvers en risico's op basis van:

- Materialiteit, bijvoorbeeld in termen van *Assets under Management of Value at Risk*.
- *Saliency*, bijvoorbeeld (high) carbon emitters per sector.
- Risico op langere termijn van *stranded assets*.
- Risico op langere termijn op basis van (lage) energie-transitie-score.

Bij hoge prioriteit: engagement of uitsluiting.

H4 Due diligence

H4.5 Implementeren van beleid om impact te verminderen, en de geïdentificeerde risico's te mitigeren

De verzekeraar kan op basis van de uitkomsten van de screening en de interpretatie:

1. Zijn stemgedrag actief hierop afstemmen.
2. Overgaan tot het voeren van engagement met de betreffende bedrijven.
3. Overgaan tot uitsluiting.
4. Impact beleggen.

Zie voorbeelden in het Themakader document.

H4.6 Maatregelen om actuele en potentiële nadelige gevolgen te voorkómen en/of te mitigeren

De verzekeraar wordt geacht om de invloed die hij op het bedrijf heeft, aan te wenden, zodat het bedrijf ertoe wordt bewogen om gepaste maatregelen te nemen.

H4 Due diligence

H4.7 Monitoring van risico's en resultaten van gevolgde mitigatiestrategie

Periodieke monitoring van het due diligence-beleid met als aanbeveling dat extra aandacht wordt besteed aan:

- De manier waarop de opgestelde criteria effectief zijn toegepast in de screening van beleggingen op themarisico's en de keuzes waartoe deze hebben geleid.
- De voortgang en de resultaten van de gekozen engagement en/of mitigatiestrategie.

H5 Verantwoording en rapportage

Periodieke rapportage (tenminste jaarlijks)

Conform OESO-richtlijnen over het gevoerde due diligence-beleid en de resultaten hiervan:

- **knowing**: volgen hoe er met de implementatie van het gevoerde beleggingsbeleid is omgegaan;
- **showing**: publiekelijk communiceren hierover. In de Handleiding worden aandachtspunten voor de uitwerking van deze stap opgesomd.

Dit betreft bijvoorbeeld:

- Indicatoren over de verrichte inspanningen in het beleggingsbeleid.
- Engagement.
- Uitsluitingen.
- TCFD aanbevelingen
- EU Taxonomie

Bijlage: best practices voor beginners

- ✓ Get educated on climate change issues
- ✓ Focus on climate governance
- ✓ Focus on communication
- ✓ Start now but follow a step-based approach
- ✓ Develop a formalized climate-related strategic response
- ✓ Start with small low-carbon investments
- ✓ Consider climate change as an investment risk
- ✓ Start supporting climate-related shareholder resolutions
- ✓ Join a collaborative initiative
- ✓ Start with carbon-footprinting

***'Key building blocks
relevant for asset owners of
all shapes and sizes'***

Source:
'Winning climate strategies'
ShareAction / AODP publication, 2018

Ontwikkelen van klimaatstrategie

IMVO webinar - themakader Klimaat & Energietransitie

Nathalie van Toren - NN Group

E: nathalie.van.toren@nn-group.com

27 oktober 2020

NN's stappen in het adresseren van klimaatverandering

2017

- NN onderschrijft de TCFD
- Oprichting van multidisciplinaire werkgroep om TCFD implementatie te ondersteunen
- Publicatie van carbon footprint van NN's eigen beleggingsportefeuille ('general account assets')

TCFD | TASK FORCE ON CLIMATE-RELATED FINANCIAL DISCLOSURES

2018

- NN's 2017 jaarverslag bevat eerste TCFD rapportage
- Uitvoeren van TCFD gap-analyse
- Beleggingsrestricties o.g.v. exploitatie van teerzanden
- Participatie NN IP in collectief engagement initiatief Climate Action 100+

Climate Action 100+
Global Investors Driving Business Transition

2019

- Beleid o.g.v. steenkolen voor beleggingen en verzekeringen
- NN tekent financiële sector commitment Nederlandse Klimaatakkoord
- Uitvoeren van klimaat gerelateerde scenario analyses voor beleggingen
- Participatie in 'Paris Aligned Investment Initiative' van IIGCC

IIGCC
Institutional Investors Group on Climate Change

2020

- NN committeert zich aan 'net zero' emissie doelstelling voor de eigen beleggingsportefeuille
- Oprichting van Paris Alignment Council om net zero strategie te ontwikkelen en aan te sturen

Voorbeelden klimaatacties

Als koploper op het gebied van **groene obligaties** biedt NN Investment Partners diverse oplossingen aan beleggers die hun vastrentende allocatie willen vergroenen

Via stemmen op aandeelhoudersvergaderingen oefenen we invloed uit. In 2019 stemde NN Investment Partners 'voor' op **71 aandeelhouders-resoluties** gerelateerd aan milieu- en klimaat

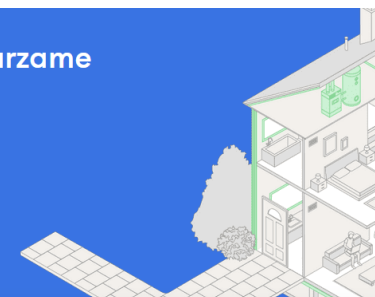

Nationale Nederlanden biedt klanten hulp bij het **verduurzamen van hun woning** via Powerly

Ontdek de slimste duurzame keuzes voor jouw huis

Powerly is een initiatief van nationale nederlanden

- ✓ Zonnepanelen, isolatie, aardgasvrij wonen: de **slimste keuzes** voor jouw huis op een rij
- ✓ Zie **direct** wat het **kost** én **bespaart**
- ✓ **Gratis persoonlijk stappenplan**, afgestemd op jouw situatie

We passen **beleggingsrestricties** toe op bedrijven die in belangrijke mate betrokken zijn bij de exploitatie van **teerzanden** of de mijnbouw van **steenkool**

Voor NN's eigen beleggingsportefeuille hanteren we additioneel een **uitfaseringsbeleid** voor bedrijven met activiteiten gerelateerd aan steenkolen ('bijna nul' doelstelling in 2030)

Publication for professional investors
in depth insights from NN Investment Partners
November 2018

MindScope

NN Investment Partners takes climate-related risks in the Oil and Gas sector seriously and acknowledges its role as investor in the world moves towards a low-carbon future. Therefore, we have developed holistic engagement targets. We also aim to have consistency, whereby we expect all oil and gas companies to carve out a transition plan.

ESG Perspective - The risks of Climate Change in the Oil and Gas Sector

Active Engagement: Driving the Oil & Gas sector towards a sustainable future

- The Oil and Gas sector is exposed to several climate risks
- NN IP is exposed to climate risks through its investments in the Oil and Gas sector
- Engagement approach in which we focus on transition

NN investment partners

www.nnip.com

Publication for professional investors
in depth insights from NN Investment Partners
October 2017

FocusPoint

ESG Perspective: Palm oil

NN Investment Partners believes it can use its influence to improve the standards in the palm oil sector. We have developed an engagement approach with several objectives that target several stakeholders in the sector.

- Through its investments, NN Investment Partners is exposed to palm oil. We believe we can use our influence to improve the standards in the sector.
- We therefore have developed an engagement strategy with the companies in the industry in order to improve on the environmental and social aspects.

NN investment partners

www.nnip.com

NN Investment Partners voert **dialogo** met **olie- en gas sector** en **nutsbedrijven** om de transitie naar een economie met een lage CO₂-uitstoot te stimuleren. Daarnaast dialogo op thema's zoals **ontbossing** in de soja en palmolie industrieën

NN's net zero ambitie voor de beleggingsportefeuille

Algemene doelstelling en principes vaststellen voor NN's **eigen beleggingsportefeuille** - geïnspireerd op het raamwerk van het **Net Zero Investment Framework van de IIGCC**

Ambitie

We zullen pleiten en werken aan het bewegen van onze beleggingsportefeuille naar een **net zero emissie doelstelling voor 2050**

Deze ambitie is gebaseerd op wat volgens de wetenschap nodig is om te streven naar een **maximale temperatuurstijging van 1,5°C** boven pre-industriële temperaturen

Dimensies

Decarboniseren van onze beleggingsportefeuille op een manier die consistent is met het bereiken van dat doel

Meer **beleggen in klimaatoplossingen** zoals hernieuwbare energie, CO₂ neutrale gebouwen en energie-efficiënte technologieën

Aanpak

Ontwikkelen van '**Paris Alignment roadmap**' met daarin de belangrijkste acties en tussentijdse doelstellingen

Om ervoor te zorgen dat we de juiste maatregelen nemen, zullen we op een **stapsgewijze** manier **asset class-specifieke benaderingen** ontwikkelen

Principe

Wij geven de voorkeur aan benaderingen die de beste kans geven op decarbonisatie in de **reële economie**

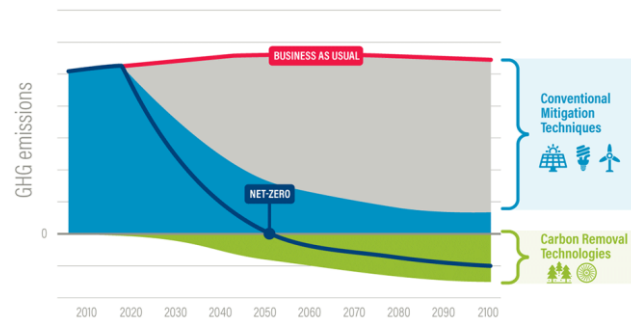
Stappen in net zero beleggingsstrategie

Voorbeeld portefeuille van bedrijfsobligaties/aandelen

01

Definieer transitiepaden

Identificeer geschikte transitiepaden die consistent zijn met wereldwijde **net zero emissie** doelstelling in **2050**

Bron: World Resource Institute

02

Beoordeel bedrijven

Beoordeel bedrijven op basis van **huidige en vooruitkijkende criteria**

Categoriseer portefeuille in 'Paris Aligned' of 'Transitioning'

Definieer **doelstellingen** en **tijdslijnen** om exposure naar 'Paris Aligned' bedrijven te verhogen en om meer te beleggen in klimaatoplossingen

03

Neem acties

Voor bestaande beleggingen, focus op **engagement** als voornaamste instrument om **decarbonisatie in de reële economie** te bewerkstelligen

Voor nieuwe beleggingen, ontwikkelen van **best-in-class beleid** om bedrijven te stimuleren om de transitie te maken, en allocatie naar klimaatoplossingen te verhogen

Uitsluiting als laatste redmiddel

Tot slot

- Gebruik **beschikbare tools en initiatieven** die helpen in het beoordelen van de toekomstige stappen van bedrijven (voorbeelden rechts)
- Data is nog een uitdaging, en er is niet 1 tool die alle elementen bevat. Kies daarvoor een **flexibele aanpak** zodat je kunt aanpassen aan nieuwe inzichten, data of tools wanneer beschikbaar
- **Begin**, wacht niet op de perfecte oplossing!

Appendix: Net Zero Investment Framework van IIGCC

- De 'Institutional Investor Group on Climate Change' (IIGCC) is de Europese ledenorganisatie voor samenwerking tussen institutionele beleggers op het gebied van klimaatverandering - Meer dan 250 leden met 33 biljoen euro aan assets
- Het IIGCC lanceerde in mei 2019 het Paris Aligned Investment Initiative (PAII)
- Het Net Zero Investment Framework is de eerste output van de PAII
- Biedt een praktisch handvat hoe beleggers hun portefeuilles kunnen afstemmen op de doelstellingen van het Akkoord van Parijs

